

Λόγος Μίσους στο Διαδίκτυο

Κατερίνα Απαλαχίδου
(ΑΜ 1567202100007)

Μαριλένα Ρούση
(ΑΜ 1567202200252)

ΨΧ78: Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ
Χειμερινό Εξάμηνο 2024-2025

ThePhoto by PhotoAuthor is licensed under CCYSA

Περίγραμμα Παρουσίασης

- 1. Εισαγωγή:** Ορισμός έννοιας λόγου μίσους και συχνότεροι αποδέκτες εκφράσεων μίσους
- 2. Ενισχυτικοί παράγοντες του φαινομένου:** Ανάλυση σε πολλαπλά επίπεδα
- 3. Οι Επιπτώσεις:** Τα αποτελέσματα της έκθεσης σε διαδικτυακό λόγο μίσους
- 4. Παρεμβάσεις:** Διαδικτυακές παρεμβάσεις και ο ρόλος των κοινωνικών φορέων

Εισαγωγή

Ορισμός

- Ο λόγος μίσους στο διαδίκτυο είναι μία μορφή επιθετικής συμπεριφοράς. Πρόκειται για μια προσβλητική πράξη προκαλούμενη από μία προκατάληψη για κάποιο χαρακτηριστικό μιας ομάδας. Η έκφραση μίσους πραγματοποιείται μεταξύ ατόμων, μεταξύ ατόμου και ομάδας ή μεταξύ ομάδων.

Βασικά χαρακτηριστικά

- Βασίζεται σε συναισθήματα μίσους και θυμού και ο λόγος χαρακτηρίζεται από προσβολή, υποτίμηση και υβριστικούς χαρακτηρισμούς.
- Λαμβάνει χώρα στο διαδίκτυο μέσω αναρτήσεων ή προσωπικών μηνυμάτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε ιστοσελίδες.

(Mardianto et al, 2020· Mondal et al., 2017)

Εισαγωγή

Η ρητορική μίσους ήταν πιο συχνή στις αναρτήσεις του Whisper σε σχέση με το Twitter, λόγω της ανωνυμίας.

(Mondal et al., 2017)

Συνήθεις αποδέκτες λόγου μίσους

<i>Twitter</i>		<i>Whisper</i>	
Categories	% posts	Categories	% posts
Race	48.73	Behavior	35.81
Behavior	37.05	Race	19.27
Physical	3.38	Physical	14.06
Sexual orientation	1.86	Sexual orientation	9.32
Class	1.08	Class	3.63
Ethnicity	0.57	Ethnicity	1.96
Gender	0.56	Religion	1.89
Disability	0.19	Gender	0.82
Religion	0.07	Disability	0.41
Other	6.50	Other	12.84

Ενισχυτικοί Παράγοντες Διάπραξης Λόγου Μίσους

Χαρακτηριστικά διαδικτύου

- **Ανωνυμία:** Επιτρέπει στους χρήστες να εκφράζονται χωρίς άμεσες συνέπειες
- **Απουσία φυσικής αντίδρασης:** Αφαιρεί το στοιχείο της άμεσης ανθρώπινης αλληλεπίδρασης.
- **Ψευδείς ειδήσεις και συνωμοσίες που προκαλούν πόλωση**
- **Αλγόριθμοι που προωθούν συναισθηματικά φορτισμένο περιεχόμενο**
- **Ο αλγόριθμος εντείνει την πόλωση των χρηστών καθώς ανάλογα με τα likes και comments που κάνουν τους εμφανίζει αντίστοιχο περιεχόμενο με αποτέλεσμα να εκτίθενται περισσότερο σε μια άποψη και να πολώνονται.**

(Weber et al., 2024)

Ενισχυτικοί Παράγοντες Διάπραξης Λόγου Μίσους

Ενδοπροσωπικό επίπεδο

- ▶ Χαρακτηριστικά προσωπικότητας (χαμηλή ενσυναίσθηση, ναρκισσισμός) και συναισθήματα όπως κοινωνική φοβία και απογοήτευση μετατοπίζονται μέσω της έκφρασης μίσους.
- ▶ Προσωπικές ακραίες αντιλήψεις όπως ο εθνικισμός, ο ρατσισμός, ο σεξισμός και η ξενοφοβία προωθούν τον λόγο μίσους.
- ▶ Διασκέδαση από τη διάπραξη λόγου μίσους θεωρώντας την χιουμοριστική πράξη.

(Walther, 2022· Weber et al., 2024)

Ενισχυτικοί Παράγοντες Διάπραξης Λόγου Μίσους

Διαπροσωπικό Επίπεδο

- Θεωρία Κοινωνικής Αποδοχής: η διάπραξη λόγου μίσους αποσκοπεί στην εύρεση ομοϊδεατών και την πιθανή σύναψη φιλικών σχέσεων. Αυτό συμβάλει στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των θυτών και την αίσθηση αποδοχής από την ομάδα.
- Θεωρία Κοινωνικής Ταυτότητας: το άτομο νιώθει μέλος της ομάδας των ομοϊδεατών. Ο λόγος μίσους προς τις εξωτερικές ομάδες ενισχύει τους δεσμούς και την αίσθηση ανωτερότητας της δικής του ομάδας.
- Θεωρία Απεξατομίκευσης: το άτομο νιώθει ότι ανήκει στην ομάδα και χάνει την αίσθηση της ατομικότητας του. Η ανωνυμία το κάνει να φέρεται με τρόπους που δεν θα φερόταν μόνο του.

(Walther, 2022· Le Bon, 1897, αναφ. στο Mardianto et al., 2020)

Ενισχυτικοί Παράγοντες Διάπραξης Λόγου Μίσους

Διαπροσωπικό επίπεδο

- Κανονικοποίηση του λόγου μίσους από την οικογένεια
- Υποστήριξη ακραίων απόψεων από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον
- Έλλειψη επαφής με μέλη έξω-ομάδων
- Ηθική Επίδειξη: η έκφραση μίσους αποσκοπεί στην ανάδειξη της ηθικής ανωτερότητας του θύτη. Το άτομο υπερασπίζεται υπερβολικά έντονα τις πεποιθήσεις του στοχεύοντας στην αίσθηση κυριαρχίας

(Walther, 2022· Weber et al., 2024)

Ενισχυτικοί Παράγοντες Διάπραξης Λόγου Μίσους

Διομαδικό Επίπεδο

- Ελλιπής εκπαίδευση για την πρόληψη των διακρίσεων από την κοινότητα
- Πόλωση και ανεκτικότητα στη μισαλλοδοξία μέσω κοινωνικών κανόνων και αξιών
- Νομιμοποίηση μίσους μέσω εθνικιστικών αφηγήσεων

(Weber, 2024)

Επιπτώσεις της Έκθεσης σε Διαδικτυακό Λόγο Μίσους

► Ρόλος και στάση παρατηρητών

Ποσοτική έρευνα σε νέους 16-25 ετών στη Γερμανία σχετικά με την παρέμβασή τους σε περιστατικά διαδικτυακής ρητορικής μίσους κατά τον τελευταίο μήνα ($N = 1092$).

Κλίμακα μέτρησης (α) απουσίας παρέμβασης, (β) άμεσης παρέμβασης (απάντηση σε σχόλιο, προσωπικό μήνυμα στον θύτη), και (γ) έμμεσης παρέμβασης (επισήμανση "μου αρέσει" σε κάποιο σχόλιο, αναφορά κάποιου άλλου). Παράλληλα, μέτρηση ευσυνειδησίας, αισθήματος δικαιοσύνης και αίσθησης αυτοαποτελεσματικότητας

(Obermaier, 2024)

Επιπτώσεις της Έκθεσης σε Διαδικτυακό Λόγο Μίσους

Αποτελέσματα:

- 1. Θετική συσχέτιση** μεταξύ **ατομικών χαρακτηριστικών** και παρέμβασης γενικά (αίσθηση προσωπικής ευθύνης, αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας, πρόθεση ανάληψης του ρίσκου των συνεπειών)
- 2. Θετική συσχέτιση** μεταξύ έμμεσης παρέμβασης και έκθεσης σε λόγου μίσους ενάντια σε **κοινωνικές ομάδες**
- 3. Θετική συσχέτιση** μεταξύ άμεσης παρέμβασης και έκθεσης σε ρητορική μίσους ενάντια σε **πολιτικές ομάδες**
- 4. Αρνητική συσχέτιση** μεταξύ **συχνότητας έκθεσης** σε διαδικτυακό περιεχόμενο λόγου μίσους, και **παρέμβασης** γενικά

Γιατί όμως;

(Obermaier, 2024)

Επιπτώσεις της Έκθεσης σε Διαδικτυακό Λόγο Μίσους

► Ρόλος της Απευαισθητοποίησης

Μοντέλο Γενικής Επιθετικότητας

Οι φυσιολογικές-βιολογικές επιδράσεις της απευαισθητοποίησης (Wolpe 1958, 1965) μπορεί να οδηγήσουν σε μειωμένες γνωστικές και συναισθηματικές αντιδράσεις στα αντίστοιχα εκάστοτε φαινόμενα, και κατά συνέπεια σε επιθετική συμπεριφορά και μειωμένη πιθανότητα βοήθειας των θυμάτων

Soral et al. (2017): μετα-ανάλυση τριών ερευνών σε πολωνικό πληθυσμό, με βάση το Μοντέλο Γενικής Επιθετικότητας. Υπόθεση ότι η επανειλημμένη έκθεση σε διαδικτυακό λόγο μίσους προκαλεί απευαισθητοποίηση και μπορεί να οδηγήσει σε **προκατάληψη** προς την εξω-ομάδα

(Carnagey et al, 2007)

Επιπτώσεις της Έκθεσης σε Διαδικτυακό Λόγο Μίσους

Αποτελέσματα:

❖ Έρευνα 1 ($N = 1007$, $M_{\eta\lambda.} = 46$ έτη)

Χορηγήθηκε λίστα με παραδείγματα λόγου μίσους απέναντι σε ομάδες ΛΟΑΤΚΙ και σε ομάδες μουσουλμάνων και αξιολόγησαν κατά πόσο θεωρούσαν το κάθε παράδειγμα προσβλητικό. Ύστερα, διερευνήθηκε το πόσο συχνά ερχόντουσαν σε επαφή με τέτοιο υλικό στην καθημερινή τους ζωή

Υψηλή έκθεση σε αντίστοιχο υλικό στην καθημερινή ζωή των συμμετεχόντων συνδέθηκε με **υψηλά ποσοστά απευαισθητοποίησης** και **υψηλή ουδό ερμηνείας** κακοπροαίρετων σχολίων ως προσβλητικά.

(Carnagey et al., 2007)

Επιπτώσεις της Έκθεσης σε Διαδικτυακό Λόγο Μίσους

❖ Έρευνα 2 ($N = 76$, $M_{\eta\lambda.} = 23$ έτη)

Πειραματική έρευνα. Οι συμμετέχοντες της πειραματικής ομάδας υποβλήθηκαν σε εκπαίδευση απευαισθητοποίησης μέσω πολλαπλής έκθεσης σε περιεχόμενο λόγου μίσους και προσεκτικής ανάγνωσής του. Αμέσως μετά, συμπλήρωσαν κλίμακες ευαισθητοποίησης σε ρητορική μίσους και κλίμακα προκατάληψης έξω-ομάδας.

Βρέθηκε ότι η **απευαισθητοποίηση διαμεσολαβεί** τη σχέση μεταξύ της έκθεσης σε λόγο μίσους και της προκατάληψης προς την εξω-ομάδα.

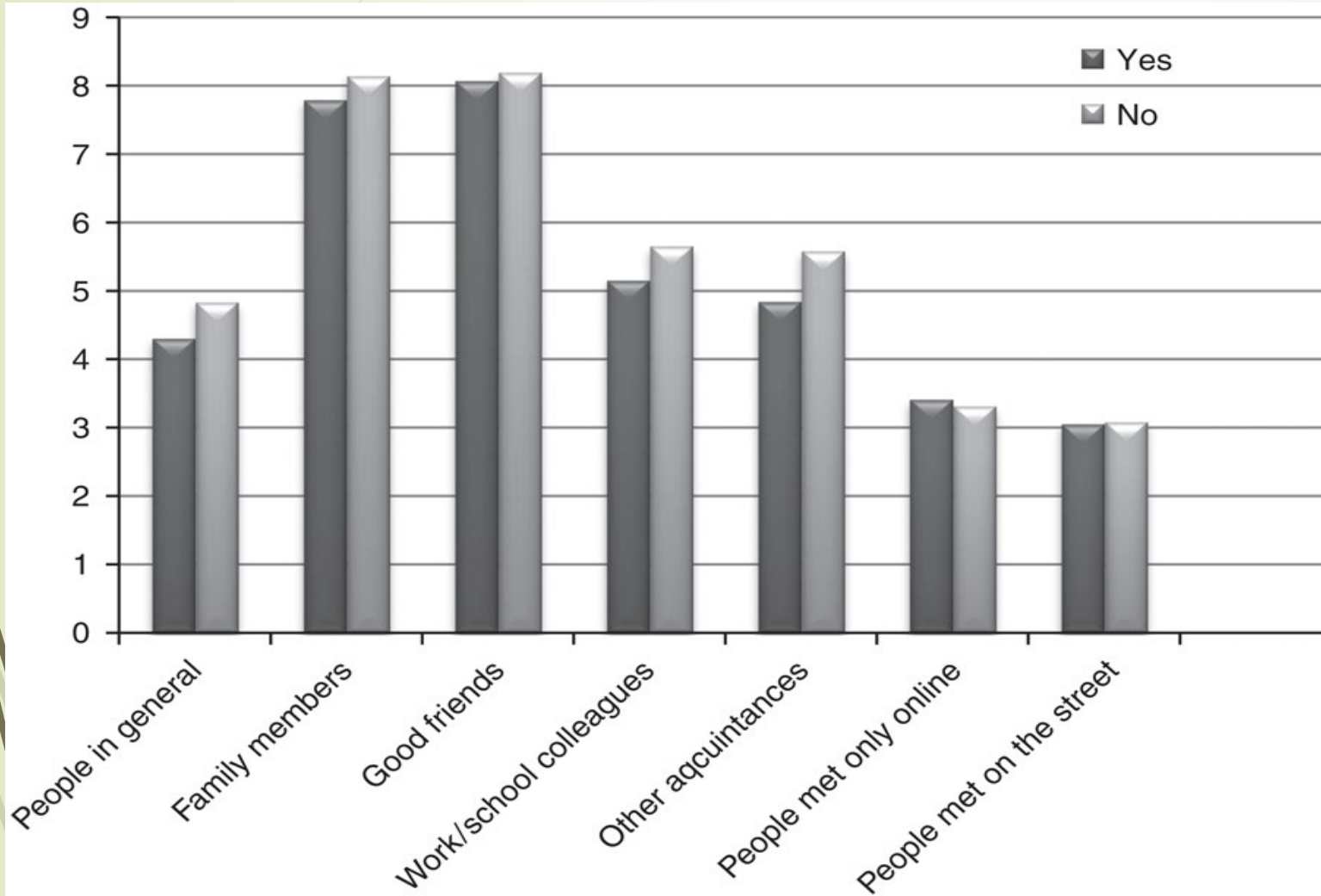
(Carnagey et al., 2007)

Επιπτώσεις της Έκθεσης σε Διαδικτυακό Λόγο Μίσους

- ❖ Έρευνα 3 ($N = 682$, $M_{\eta\lambda.} = 16$ έτη)
- Έκθεση σε παραδείγματα υβριστικών σχολίων απέναντι σε ομάδες προσφύγων και ομάδες μουσουλμάνων και ερμηνεία ως προσβλητικά ή μη, Αναφορά συχνότητας έκθεσης σε καθημερινή βάση, Συμπλήρωση κλίμακας αντίληψης αντι-προσφυγικών πολιτικών
- Επαληθεύτηκαν τα προηγούμενα ευρήματα και, επιπρόσθετα, μετά την έκθεση βρέθηκε **υψηλή υποστήριξη αντι-προσφυγικών πολιτικών**

(Carnagey et al., 2007)

Επιπτώσεις της Έκθεσης σε Διαδικτυακό Λόγο Μίσους

Μέσοι όροι επιπέδων εμπιστοσύνης ατόμων απέναντι σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση σε διαδικτυακό λόγο μίσους.

Nasi et al. (2015)

Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου

❖ Εκπαίδευση

Εκπαίδευση στην ασφαλή πλοήγηση και χρήση του διαδικτύου.

Ένταξη στην σχολική ύλη τραγικών ιστορικών γεγονότων για την ανθρωπότητα, που καθοδηγήθηκαν από το μίσος (π.χ. γενοκτονίες, πόλεμοι).

(Almagor et al., 2011)

❖ Πολιτεία/Κοινωνικοί θεσμοί

Η πολιτεία και οι αρχές ασφαλείας οφείλουν να αντιμετωπίζουν με σεβασμό και προσοχή θέματα διαδικτυακού λόγου μίσους.

(Gorka, 2019)

Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου

❖ Οικογένεια

Οι οικογένειες τείνουν να θεωρούν τα παιδιά που είναι κλεισμένα στο σπίτι και ασχολούνται με τις οθόνες πιο ασφαλή από εκείνα που κυκλοφορούν και παίζουν στα στενά της γειτονιάς τους...

Προτείνεται:

- ✓ Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των παιδιών για τους κινδύνους και την ασφαλή πλοήγηση
- ✓ Συνεργασία με Σχολείο και Πολιτεία
- ✓ Χρήση *Γονικών Ελέγχων* για επιτήρηση της περιήγησης των παιδιών στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα: *Χρήση Φίλτρων Περιεχομένου Πελάτη* (εγκαθίστανται από τον χρήστη) και *Διακομιστή* (υπάρχουν ήδη στο λογισμικό) για εμφάνιση περιεχομένου με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.

(Gorka, 2019)

Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου

❖ Διαδικτυακές Παρεμβάσεις

1. Ανθρωπογενής αντίλογος:

Η απάντηση από τρίτους σε σχόλια μίσους βρέθηκε να έχει θετική επίδραση σε παρατηρητές, καθώς ήταν πιο πιθανό να μην μείνουν αμέτοχοι και να συμμετάσχουν παίρνοντας το μέρος του θύματος.

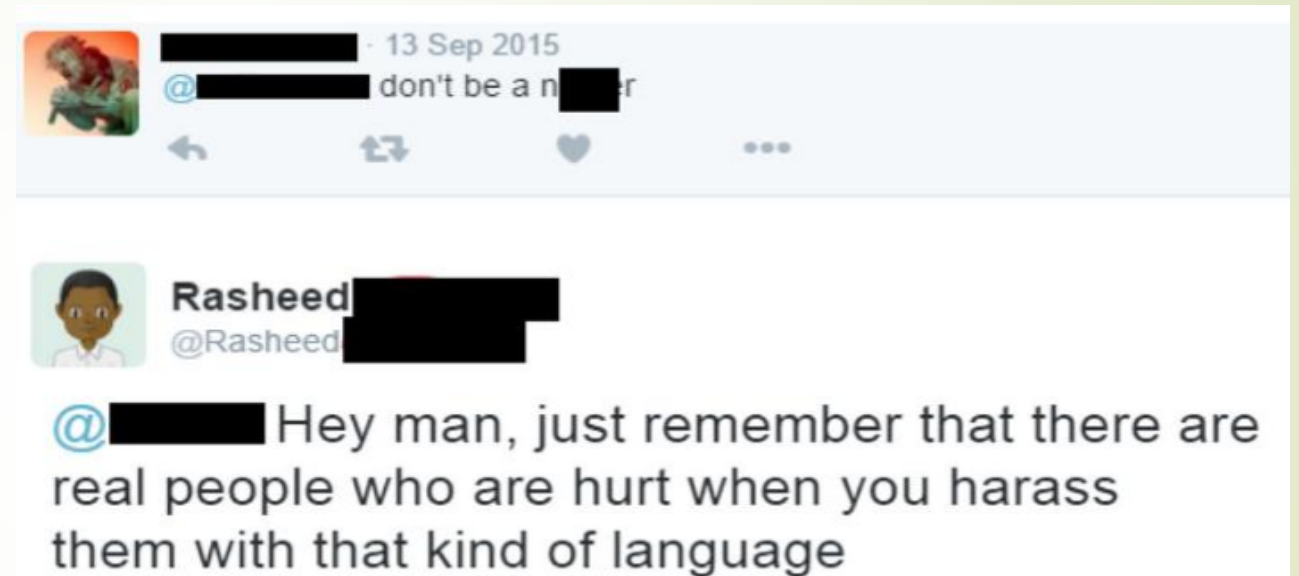

Figure 1

Note. This is part of an image produced by Munger in 2017 displaying an intervention against the racist slur n****r. From "Tweetment effects on the tweeted: Experimentally reducing racist harassment." by K. Munger, 2017, *Political Behavior*, 39(3), p. 639. Copyright 2018 by American Psychological Association

(Cypris et al., 2022)

Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου

2. Μέθοδος ανακατεύθυνσης

Μελέτη επίδρασης δύο διαφορετικών μεθόδων: (α) Χρήση αντιλόγου και (β) διαγραφή σχολίου χρήστη.

Οι συμμετέχοντες εκτέθηκαν και συμμετείχαν σε ένα πλαστό διαδικτυακό περιβάλλον όπου κλήθηκαν να εκφέρουν την άποψή τους σε αμφιλεγόμενα θέματα της δημοσιότητας. Υπήρχαν ήδη κάποια σχόλια θετικά, αρνητικά ή ουδέτερα. Κάποια από τα αρνητικά σχόλια είτε διαγράφηκαν είτε σε κάποια άλλα δημιουργήθηκαν απαντήσεις αντιλόγου (counter speech).

Η μέθοδος της διαγραφής σχολίου χρήστη αποθάρρυνε περισσότερο τους χρήστες από το να κάνουν χρήση λόγου μίσους, παρά η μέθοδος του αντιλόγου.

(Alvarez-Benjumea, 2018)

Take home message

Η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που βασίζεται σε ψυχολογικούς, κοινωνικούς και τεχνολογικούς παράγοντες. Η σχέση των ενισχυτικών παραγόντων και των επιπτώσεων συχνά είναι αμφίδρομη. Η κατανόηση των αιτίων και των μηχανισμών του φαινομένου είναι σημαντική για την δημιουργία στοχευμένων παρεμβάσεων για τον περιορισμό του φαινομένου και την προαγωγή ενός πιο συμπεριληπτικού διαδικτυακού περιβάλλοντος.

Βιβλιογραφία

- ▶ Almagor, C., & Almagor, R. (2011). Fighting Hate and Bigotry on the Internet. *Policy and Internet*, 3(3), 6. <https://ssrn.com/abstract=1885105>
- ▶ Álvarez-Benjumea, A., & Winter, F. (2018). Normative Change and Culture of Hate: An Experiment in Online Environments. *European Sociological Review*, 34(3), 223–237. <https://doi.org/10.1093/esr/jcy005>
- ▶ Cypris, N. F., Engelmann, S., Sasse, J., Grossklags, J., & Baumert, A. (2022). *Intervening Against Online Hate Speech: A Case for Automated Counterspeech*. IEAI, Technical University of Munich. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:254254941>
- ▶ Gorke, M. (2019). Hate Speech: Causes and Consequences in Public Space. *TASK Quarterly*, 23(2), 233–244. <https://doi.org/10.17466/tq2019/23.2/e>
- ▶ Mardianto, Hanurawan, F., Chusniyah, T., Rahmawati, H., Nurmina, & Pratama, M. (2020). Understanding Cyber Aggression in Social Media Users with the Social Psychology Paradigm. In Krismadinata & A. Arafat (Eds.), *Bring Together Scholars, Students, Researcher and Administrators from Different Countries, and to Discuss Theoretical and Practical Issues in The Fields of Science and Technology* (pp. 12-18). Redwhite Press. <https://doi.org/10.32698/GCS-PSTRS387>

Βιβλιογραφία

- Mondal, M., Silva, L. A., & Benevenuto, F. (2017). A measurement study of hate speech in social media. In P. Dolog, P. Vojtas, F. Bonchi, & D. Helic (Eds.), *Proceedings of the 28th ACM Conference on Hypertext and Social Media* (pp. 85–94). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3078714.3078723>
- Näsi, M., Räsänen, P., Hawdon, J., Holkeri, E., & Oksanen, A. (2015). Exposure to online hate material and social trust among Finnish youth. *Information Technology and People*, 28(3), 607–622. <https://doi.org/10.1108/itp-09-2014-0198>
- Obermaier, M. (2022). Youth on standby? Explaining adolescent and young adult bystanders' intervention against online hate speech. *New Media & Society*, 26(8), 4785–4807. <https://doi.org/10.1177/14614448221125417>
- Walther, J. B. (2022). Social media and online hate. *Current Opinion in Psychology*, 45, 101298. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.12.010>
- Weber, I., Vandebosch, H., Poels, K., & Pabian, S. (2024). The ecology of online hate speech: Mapping expert perspectives on the drivers for online hate perpetration with the Delphi method. *Aggressive Behavior*, 50(2), e22136. <https://doi.org/10.1002/ab.22136>